

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. II. Resolvitur difficultas proposita

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

nihil cogitet de tali fine: sicut si quis determinat ire Jerololymam ad sanctum sepulchrum, & in virtute hujus intentionis conducit equum, pergit ad portum, navem ingreditur, & iter longissimo tempore facit, omnia hæc sunt propter illum finem virtualiter, etiamsi non cogitet amplius de illo fine, eò quòd virtus ejus maneat in illis mediis. Tandem dicitur agere propter finem interpretativè, quando operatur circa aliquod objectum, quod ex natura sua ordinatur ad finem, quem tamen pro tunc neque actu cognoscit, neque actu intendit: v. g. qui dat eleemosynam propter honestatem misericordiae, nihil de Deo, vel de beatitudine cogitans, censetur operari interpretativè propter Deum, & propter beatitudinem; quia ipsum bonum honestum, quod expressè intenditur, ex natura sua refertur in Deum, & est medium quò tendimus in beatitudinem. Hic modus operandi propter finem dicitur à quibusdam virtualis ex parte objecti sive operis, alter verò appellatur virtualis ex parte agentis sive operantis.

151. Notandum tertio, sive potius supponendum, quòd homo non omnia vult actualiter propter ultimum finem formalem, seu beatitudinem in communi: experientià siquidem constat, quòd intellectu non cogitante formaliter de illa, sæpe voluntas operatur. Admittunt etiam omnes, hominem habitualiter aliquò modò operari, propter ultimum finem formalem, ratione propensionis & inclinationis naturalis, quam res omnes habent ad suam beatitudinem: Solùm ergo restat controversia inter Theologos, an tendat semper in finem ultimum virtualiter, vel interpretativè solùm; vel ut alij dicunt, an velit omnia propter ultimum finem virtualiter ex parte operantis, vel solùm virtualiter ex parte

S. II.

Resolvitur difficultas proposita.

152. **D**ico primò. Quotiescumque voluntas liberè & humanò modò operatur, tendit ad finem ultimum formalem, saltem interpretativè. In hac conclusione conveniunt omnes fere Theologi, exceptis illis qui censent voluntatem posse ferri in malum sub ratione mali, quos adducemus infra qu. 8. art. 1.

153. Probatur ratione D. Thomæ hinc artic. 6. Voluntas non potest velle nisi bonum, ut loco citato ostendimus: Vel ergo appetit bonum perfectum & consummatum, vel imperfectum & inchoatum? Si primum, revera intendit finem ultimum formalem: bonum enim perfectum & satiativum appetit, est ipse finis. Si secundum: ergo saltem interpretativè tendit ad finem ultimum: quia quando intenditur pars vel inchoatio alicujus boni, interpretativè appetitur totum, vel consummatio ejus. Exempli gratià, qui fundamenta domus jacit, censetur velle domum construere, quia fundamentum est inchoatio domus, & ipsa domus inchoata: & in naturalibus generans, seu natura, producat formam embrionis, interpretativè censetur velle formam animalis, seu perfecti viventis, cujus embrio est veluti quædam inchoatio: Atqui bonum imperfectum est pars vel inchoatio ultimi finis, scilicet boni perfecti & consummati; incipit enim perficere ipsum hominem, & ejus appetitum aequaliter satiare: Ergo quotiescum-

que voluntas liberè & humanò modò operatur, tendit ad finem ultimum formalem, saltem interpretativè.

Confirmatur: Tunc voluntas dicitur interpretativa; quando operans appetit aliquid quod ex natura sua ordinatur ad aliud, de quo tamen operans tunc non cogitat: v. g. cum quis sumit alimentum, quod ex natura sua ordinatur ad nutritionem, sed de nutritione pro tunc nihil cogitat, censetur interpretativè velle nutritionem. Similiter qui dat eleemosynam ex motivo misericordiae, nihil cogitans de Deo, nec illum quidem cognoscens (ut Paganus) censetur interpretativè illam dare propter Deum auctorem naturæ; quia eleemosyna ex se ad illum ordinatur. Item dum homo vult aliquid contra rationem naturalem, ex consequenti & interpretativè vult illud contra legem æternam, ad quam ratio naturalis ordinatur, & cujus est participatio: Ergo similiter, cum quis vult bonum particulare, nihil cogitans de fine ultimo, virtualiter vult finem ultimum, eò quòd bonum particulare ex natura sua ad finem ultimum ordinatur, & sit veluti quædam ejus inchoatio & participatio. Hinc Sancti Patres & Philosophi sæpè dicunt, omnia quæ appetit homo, appetere ut felix & beatus sit. Quod ad eò verum est, ut

154. D. Augustinus tractatu de Epicureis & Stoicis cap. 3. dicat: *Qui malus est, malus non esset, nisi inde se beatum esse posse speraret.* Et paulò post: *Pone aliquem furem, quero ab illo quare furtum facit? ut habeam, inquit, quod non habebam. Quare vis habere quod non habebas? quia miserum est non habere. Si ergo miserum est non habere, beatum putat habere: sed in eo imprudens est & errat, quia de malo vult beatus fieri.* Idem docet serm. 1. in Psalm. 118. his verbis: *Beatum esse tam magnum est bonum, ut hoc & boni velint & mali. Nec mirum est, quòd boni propterea sint boni: sed illud est mirum, quòd etiam mali propterea sint mali, ut sint beati; nam quisquis tibi divitiis deditus, duxiã stuprisque corrumpitur, in hoc malo beatitudinem querit.*

155. Dico secundò. Quidquid homo vult in particulari liberè & humanò modò, vult propter ultimum finem formalem, virtualiter ex parte operantis. Ita docent plures ex nostris Thomistis, contra Curielem, Lorcam, Suarem, Vazquem, & alios.

156. Probatur primò ex D. Thomæ hinc artic. 6. resp. ad 3. Cum enim sibi objecisset, quòd non semper homo, cum vult aliquid, cogitat de ultimo fine, atque ad eò non semper operatur propter illum: respondet, quòd *non oportet ut semper aliquis cogitet de ultimo fine, quancumque aliquid appetit vel operatur: sed virtus primæ intentionis, quæ est respectu ultimi finis, manet in quolibet appetitu cujuscumque rei, etiamsi de ultimo fine actu non cogitetur: sicut non oportet quòd qui vadit per viam, in quolibet passu cogitet de fine.*

157. Respondent Adversarij: quòd cum D. Thomas inquit virtutem primæ intentionis esse in quolibet appetitu cujuscumque rei, non loquitur de intentione formali præcedenti, sed de virtuali, quæ continetur virtualiter in appetitione cujuscumque boni particularis, & quæ, ut diximus notabili 2. interpretativa à Theologis nuncupatur.

Sed contra primò: Hæc expositio est violen-

154.

155.

156.

157.

158.

ta; nomine enim primæ intentionis D. Thomas intelligit præteritam intentionem, quæ debet formaliter præcedere, ut maneat virtute in volitione bonorum particularium: sicut in itinere, ut intentio finis itineris maneat virtute in itinere, necessarium est quod formaliter præcesserit.

Deinde, si non loqueretur de intentione formali, sed de virtuali, non rectè diceret quod illa præcessit: quia virtualis intentio finis ultimi, in appetitione cuiuscumque boni particularis virtualiter contenta, non præcessit, sed tunc est maximè præsens, quando exercetur illa in qua includitur; unde etiam talis intentio non rectè appellaretur prima.

Præterea D. Thomas in 4. dist. 49. qu. 1. art. 3. quæstiunc. 4. ad 6. ait: *Desiderium beatitudinis virtute est in omnibus aliis desiderijs, sicut causa in effectu.* Præcedit ergo volitio expressæ ultimi finis formalis ut vera causa, cuius virtus manet in quolibet actu, seu in appetitione cuiuscumque boni particularis. Unde

159. Probatur secundò conclusio ratione fundamentali. Omnem actum voluntatis circa bonum particulare præcedit volitio formalis & explicita finis ultimi in communi, seu beatitudinis: Ergo quotiescumque homo tendit ad aliquem finem proximum, & appetit bona particularia, vult ea virtualiter propter ultimum finem formalem. Consequentia videtur legitima: quia quando præcessit intentio finis ultimi, relinquitur ex illa in voluntate virtus ad appetendum finem proximum, & bona particularia: Ergo tunc ea virtualiter appetit propter ultimum finem.

160. Antecedens verò ostenditur primò ratione D. Thomæ hic artic. 6. Impossibile est quod causa secunda efficiens operetur, nisi præsupponat influxum causæ primæ: Ergo etiam repugnat quod finis proximus moveat, nisi præsupponat influxum finis ultimi communis: Sed causalitas & influxus finis est appeti seu desiderari, sicut influere causæ efficientis est agere: Ergo impossibile est, quod finis proximus moveat, nisi volitio seu desiderium finis ultimi præcedat. Minor, & ultima consequentia patent. Prima verò probatur: quia sic se habet in movendo finis ultimi respectu finis particularis in genere causæ finalis, sicut in genere causæ efficientis se habet primum efficiens ad causas efficientes particulares: non minùs enim finis ultimus sibi subordinat omnes fines intermedios, quàm prima causa efficiens omnes causas secundas particulares.

161. Secundò probatur idem Antecedens. Actus quo voluntas vult finem ultimum in communi, est naturalis & necessarius, quantum ad specificationem, ut ostendemus infra qu. 9. Ergo semper præcedit omnes actus voluntatis circa bona particularia. Probatur consequentia: quia voluntas priùs est natura, quàm potentia libera; natura enim voluntatis supponitur libertati, & non e contra: Ergo actus ejus naturales & necessarii, ut est volitio finis ultimi in communi, debent præcedere liberos, quales sunt volitiones bonorum particularium.

162. Confirmatur: Omne quod est varium & incertum, reducitur in aliquod certum & stabile, ne detur processus in infinitum: sicut ob eandem rationem, omnis motus in aliquid fixum & immobile debet reduci: Sed omnis volitio li-

bera, qualis est actus voluntatis circa bonum particulare, est varia, mobilis, & incerta, juxta illud Sapient. 9. *Cogitationes mortalium timida, & incerta providentia nostra.* Ergo debet reduci ad aliquam volitionem naturalem & necessariam, qualis est volitio finis ultimi in communi, subindeque eam præsupponere.

Tertiò probatur principale Antecedens: Sic se habet finis ultimus in communi ad omnia bona particularia, sicut finis particularis ad media ipsius: Sed intentio finis particularis necessariò antecedit electionem mediorum illius ordinis; ut patet in Medico, qui priùs habet formalem voluntatem sanandi infirmum, quàm eligit & apponat media & remedia ad sanitatem conducentia: Ergo similiter intentio ultimi finis in communi, debet præcedere quamcumque aliam volitionem bonorum particularium.

Respondent Adversarij: quòd licet volitio finis ultimi in communi, seu beatitudinis, præcedat volitionem quorumcumque bonorum particularium, non potest tamen virtualiter influere in actus voluntatis qui postea sequuntur: quia cum sepe voluntas suspendat omnem actum & desinat operari, sæpe etiam interrumpitur omnino hæc intentio finis ultimi, nec manet virtualiter in medijs; quia (inquiunt) tunc solum virtus præcedentis electionis potest conservari in medijs, & de uno derivari in aliud, quando ipsa media non solum sunt subordinata fini voluto, sed etiam inter se, ita ut unum sit quasi finis alterius: unde quia singularia bona quæ quis appetit, etsi omnia sint media ad ultimum finem formalem, qui est beatitudo in communi, non sunt tamen inter se ita connexa, ut unum habeat rationem medij ad aliud, ideò illa virtus finis non potest conservari in volitione bonorum particularium, nec transire ex una volitione finis particularis ad aliam.

Verùm hæc solutio & doctrina, in qua consistit præcipuum adversæ sententiæ fundamentum, facile potest confutari. Cum enim intentio finis ultimi in communi, seu beatitudinis, sit volitio finis generalis, ejus influxus debet, virtualiter saltem, se extendere ad omnes volitiones secundarias; sicut influxus primæ & universalissimæ causæ efficientis, ad omnes in universum effectus se extendit.

Nec obstat quòd hæc intentio sæpe interrumpatur: ut enim virtualiter influat in volitionem bonorum particularium, sufficit quòd nunquam retractetur, & quòd sæpe resumatur & reiteretur: quoties autem homo incipit de novo operari, & ejus voluntas aliquid velle de novo, ad quod ex præcedentibus volitionibus non erat determinata, & in actu, toties volitio formalis & explicita finis ultimi in communi, præcedit necessariò electionem quamcumque; ut colligitur ex Augustino II. de Trinit. cap. 6. ubi loquens de quibusdam actibus voluntatis, & volens ostendere quâ ratione in finem ultimum omnes referantur, ait: *Omnes iste atque tales voluntates proprios fines habent, qui referuntur ad finem illius voluntatis quâ volumus beatè vivere.*

Ratio etiam id suadet: cum enim voluntas humana de se sit in potentia ad omnes actus, & ab existente in potentia, ut tali, non possit procedere actus determinatus; voluntas hominis non potest se movere ad aliquem actum determinatum, nec bonum aliquod particulare appetere, nisi priùs saltem naturâ constitutur in actu,

per aliquem alium actum præcedentem, ad quem non se moveat, sed moveatur & applicetur à Deo: Sed hic actus non est intentio finis particularis: tum quia in intentione finis particularis sæpius peccat voluntas, & per consequens ad eam specialiter non movetur à Deo: tum etiam quia finis proximus non est ratio adæquata movendi voluntatem ad operandum, cum non sit ipsius sariativus: Ergo voluntas non potest aliquid velle de novo, nec aliquid bonum particulare appetere, nisi prius, saltem naturâ, sit constituta in actu, per volitionem finis ultimi communis, seu beatitudinis ut sic, ex qua deinde se moveat ad hunc vel illum particularem finem appetendum, qui est pars & inchoatio finis communis. Unde D. Thomas infra qu. 9. art. 6. ad 3. *Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis, quod est bonum; & sine hac generali motione homo non potest aliquid velle.* Valde ergo probabile est, quod non solum in principio usus rationis, quando homo humano modo incipit operari, sed etiam quotiescumque incipit aliquid velle de novo, ad quod ex præcedentibus volitionibus non erat determinatus, Deus ut motor generalis movet & applicat ejus voluntatem ad volitionem finis ultimi, seu beatitudinis in communi; ex quo postea voluntas se movet ad volitionem quoruscumque bonorum particularium.

Neque obstat si dicas, nos sæpe experiri, quod appetimus finem proximum & bona particularia, non cogitando de fine ultimo in communi, & de beatitudine ut sic: cum enim intentio illa sit imperfecta & confusa (sicut & objectum commune & confusum est) & fiat sine reflexione & attentione, non mirum, si ad eam non advertamus, vel illius non recordemur. Quod etiam in intellectu apprehendente primò ens in communi, quam objecta particularia, contingit.

168. Quod autem illi Authores addunt, nempe tunc solum intentionem finis ultimi conservari in mediis, & ex uno derivari in aliud, quando sunt inter se subordinata, ita ut unum sit quasi finis alterius, omnino falsum est. Nam virtus primæ intentionis, quæ remanet virtualiter in primo medio, non solum ex illo communicatur secundo medio, subordinato priori, sed etiam secundo disparato, dummodò sit verè medium ad præcipuum finem: v. g. cum quis ex voluntate eundi Romam conducit equum, & illò conductò reperit currum, & non repetitâ intentione finis, dimisso equo conducit currum, & tunc vestem, & præparat cibaria; quis dicat cum omnia hæc non operari propter finem itinerandi, & non itinerari propter finem eundi Romam? & tamen ista media non subordinantur ad invicem, sed solum omnia conducunt ad principalem finem itineris.

169. Denique suaderi potest conclusio alia ratione principali. Homo in volitione cujuscumque boni particularis, propriè, & modò humano operatur propter finem ultimum, seu beatitudinem in communi: Ergo in quolibet actu, virtualiter saltem, & non solum interpretativè, tendit in ultimum finem formalem. Probatur consequentia: quia agere propter finem non intentum, saltem virtualiter, ab operante, sed imbitum in ipsa operatione seu objecto ejus, & cognitum solum ab Authore naturæ, est modus tendendi

Tom. III.

A in finem imperfectissimum, competens & brutis, & ipsis etiam rebus inanimatis, ut patet ex dictis art. 3. Ergo si homo in volitione cujuscumque boni particularis, propriè & modò humano operetur propter ultimum finem, seu beatitudinem in communi, illam intendit, saltem virtualiter, ex parte operantis, & non solum interpretativè, seu virtualiter tantum ex parte operis, quatenus scilicet operatio ipsa ex natura sua est ordinata in talem finem.

Dico tertio: homo in omni operatione humana agit, saltem virtualiter, propter aliquem finem ultimum materiale, seu in particulari, verum, vel apparentem. 170.

Hæc conclusio sequitur ex dictis in præcedenti: cum enim intentio sit appetitus efficax finis, & illud ut futurum & obtinendum respiciat, non potest ferri in rem communem, ut omnino abstractam à subjecto, sed in rem communem, ut in subjecto in quo revera potest existere, seu existimatur posse existere: Ergo quotiescumque homo intendit finem ultimum, seu beatitudinem in communi, de facto vult aliquem finem ultimum in particulari, applicando talem rationem felicitatis, seu ultimi finis, alicui rei, seu aliquibus rebus, hoc est Deo, vel virtuti & bono honesto, aut bono delectabili & vitio; licet per affectum inefficacem, & simplicis complacentiæ, possit ferri circa beatitudinem in communi, & abstractam ab omni subjecto.

S. III.

Solvuntur objectiones.

OBJECTIONES primò contra primam conclusionem: Si ex eo quod quodlibet bonum particulare est aliqua pars boni ut sic, seu quædam inchoatio boni perfecti, non potest quis tendere in aliquod bonum particulare, nisi hoc ipso interpretativè velit bonum ut sic, sequitur quod homo, etiam dum peccat, interpretativè saltem appetat Deum, & propter illum operetur: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur. Homo dum peccat, appetit bonum aliquod creatum: Sed omne bonum creatum est quædam participatio bonitatis divinæ, ex natura sua ad illam ordinata, sicut imperfectum ad perfectum, sicut inchoatio ad consummationem, & sicut pars ad totum: Ergo homo dum peccat, interpretativè saltem appetit Deum, & propter illum operatur. Unde Augustinus lib. 2. Confessionum cap. 6. sic ait: *Perversè te imitantur omnes qui longè se à te faciunt: sed etiam sic te imitando judicant Creatorem te esse omnis naturæ, & ideo non esse quod à te omnino recedatur, quia scilicet ad quodcumque creatum bonum se convertunt, hoc ipsum, quatenus boni rationem habet, est aliqua participata perfectio divini esse tui: ideo qui illud volunt & querunt, censentur (licet perverso modo & ordine) divinum bonum, atque ad eò Deum, qui est omnis plenitudo boni, concupiscere & velle.* Item D. Thomas 1. p. qu. 6. art. 1. ad 2. & qu. 44. art. 4. ad 3. & lib. 3. cont. Gentes cap. 17. 20. 21. & 22. & de verit. qu. 22. art. 2. docet res omnes, dum appetunt suam perfectionem & suum bonum, Deum appetere, quatenus perfectiones omnium rerum sunt quædam similitudines & participationes divini esse.

Propter hanc rationem, & utriusque S. Doctoris auctoritatem, aliqui censent omnes

D

172.